Lausunto valtioneuvoston tasa-arvopoliittiseen selontekoon

Anne Mironen, työympäristö- ja tasa-arvoasioiden asiantuntija

Kuuleminen 7.12.2022

Selonteon huomiot työelämän tasa-arvo-ongelmista ovat keskeisiä myös SAK:n mielestä

- On tärkeää, että valtioneuvosto katsoo tulevaisuuteen myös tasa-arvon näkökulmasta.
- Uudet ilmiöt ja työelämän muutos tuovat mukanaan uusia haasteita.
- Tasa-arvotilanne heijastuu ja vaikuttaa laajasti yhteiskunnan eri osa-alueisiin.
- Suomella on hyvä lähtöasema tavoitteelle olla maailman tasa-arvon kärkimaa. Kuitenkin tekemistä on paljon.

Tasa-arvoinen ja syrjimätön Suomi 1/2

- Raskaussyrjintään tulee puuttua. Perhevapaalta töihin tulevan suojaa pitää parantaa säätämällä korotettu irtisanomissuoja tietyksi ajaksi paluun jälkeen. Valtioneuvoston esitys ei ole riittävä.
- Kannatamme tasa-arvolain kokonaisuudistusta. On tarkasteltava myös yhdenvertaisuuslain toimivuutta ja ratkaistava risteävän syrjinnän valvonta. Uudistustyössä tulee tehostaa valvontaa ja oikeuksiin pääsemistä.
- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslautakunnan toimivalta yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoasioissa tulee yhdenmukaistaa. Lautakunnan toimivaltaa tulee myös vahvistaa niin, että se voi määrätä hyvitystä.

Tasa-arvoinen ja syrjimätön Suomi 2/2

- Jotta työpaikalla mahdollisesti tapahtuvaan palkkasyrjintään voidaan aidosti puuttua, palkka-avoimuutta tulee lisätä niin, että kaikkien palkat kaikkine palkanosineen ovat työpaikalla kaikkien tiedossa. Jo nykyisin osa yrityksistä julkistaa palkat eikä se ole vaikeuttanut yrityksen toimintaa tai aiheuttanut ylitsepääsemättömiä ongelmia
- Työpaikkojen palkkakartoituksia koskevaa säätelyä tulee täsmentää.
- Tasa-arvovaltuutetun resurssit tulisi saattaa riittävälle tasolle. Tasa-arvovaltuutetun resurssit eivät tällä hetkellä ole riittäviä valvontaan ja muille sille määrättyihin tehtäviin nähden.

Sukupuolistuneesta väkivallasta vapaa Suomi

- ILO C 190 ratifiointi
- Maahanmuuttajanaisten erityinen suojelutarve on otettava entistä vahvemmin huomioon maahanmuutto- ja turvapaikkaprosessissa ja -politiikassa sekä rikosoikeusprosessissa.
- Maahanmuuttajataustaisten naisten kielitaitoa ja työelämätaitoja on vahvistettava. Tällä saralla on vielä paljon kehitettävää. Kasvava maahanmuutto edellyttää onnistuakseen laadukkaita ja helposti saatavilla olevia kielikoulutuspalveluita sekä työelämän pelisääntöjen tuntemusta.

Tasa-arvoisten osallistumismahdollisuuksien Suomi

- Kiintiöt sekä erilaiset työntekijöiden osallisuutta ja tiedonsaantimahdollisuuksia lisäävät toimenpiteet ovat tärkeitä ja niitä tulee edistää. Luottamusmiehen aseman vahvistaminen ja uuden yt-lain tuomien lisääntyneiden vuorovaikutusvelvollisuuksien hyödyntäminen täysimääräisesti olisi tärkeää osallisuuden näkökulmasta.
- Äänestäminen korreloi tutkimusten mukaan koulutustason kanssa. Toivomme lisää tähän liittyvää tutkimusta ja toimenpiteitä.

Taloudellisen tasa-arvon Suomi

- Samanarvoisesta työstä tulee maksaa samaa palkkaa. Tasa-arvolakiin tulee kirjata määritelmä työn samanarvoisuudesta
- Samanarvoisuuden ja palkkatason arviointi vaatii monenlaisia tarkasteluja, myös yli työehtosopimusrajojen. On totta, että neuvottelujärjestelmän muutos on vaikeuttanut palkkaerojen kaventamista ja että paikallinen sopiminen haastaa palkkatasa-arvoa. Keskitetyt, alakohtaiset ja valtakunnalliset työehtosopimukset mahdollistaisivat parhaiten tasa-arvon edistämisen työelämässä.
- Sukupuolivaikutusten arvioinnin tulee olla osana hallitusohjelmaa ja talousarvioesityksiä. Arviointi on tärkeää myös hallitusesitysten yhteydessä. Arvioinnin tulisi olla kiinteä osa lainvalmistelua ja se tulisi tuoda esiin omana kappaleenaan hallituksen esityksissä. Tämä tulisi lisätä selontekoon.

Tasa-arvoisen työnjaon ja koulutuksen Suomi 1/2

- Työelämän voimakas segregaatio ja siitä johtuvat epäkohdat vaativat määrätietoista toimintaa jo varhaiskasvatuksesta lähtien. Kaikkien kannustaminen urallaan eteenpäin riippumatta sukupuolesta tai muusta taustasta on keskeinen menestystekijä koko Suomelle.
- Oppilaan ohjaukseen ja uraohjaukseen on panostettava nykyistä vahvemmin, jotta lapsilla ja nuorilla on riittävät valmiudet tehdä omien vahvuuksien mukaisia koulutusvalintoja.
- Työelämään tutustumisjaksoja (TET) tulisi edelleen kehittää perusopetuksessa, jotta nuoret saavat jo varhain kurkistusikkunoita työelämään ja eri toimialoille.
- Poikien oppimistulosten nostamiseksi on edelleen kehitettävä pedagogisia menetelmiä kaikilla koulutusasteilla varhaiskasvatuksesta alkaen.

Tasa-arvoisen työnjaon ja koulutuksen Suomi 2/2

- Selonteon mukaan kaikille lapsille on varmistettava tasavertainen mahdollisuus saada turvaa ja huolenpitoa perhemuodosta ja -tilanteesta riippumatta. Kirjaus on kannatettava, sillä erilaiset perhe- ja asumismuodot lisääntyvät ja vuoroasuminen sekä yksinhuoltajien määrän kasvu ovat arkipäivää. Yhdenvertainen kohtelu on taattava myös yhteiskunnan palveluissa ja niitä on kehitettävä joustavammaksi myös muuttuvan työelämän vuoksi.
- 1.8.2022 voimaan astunut perhevapaa-uudistus tukee osaltaan hoivavastuun tasa-arvoisempaa jakautumista. Uudistuksen toteutumista on seurattava ja kehittämistyötä jatkettava. Hoivavastuun tasa-arvoisempi jakautuminen tulevaisuudessa vaatii asennemuutosta ja käytännön tekoja työpaikoilla.
- Toisen vanhemman palkallisten vanhempainpäivärahojen lisääminen toimisi hyvänä kannustimena isien perhevapaiden käytön lisääntymiseen.

Tasa-arvoa kansainvälisesti edistävä Suomi

- Tasa-arvon mallimaa Suomi on toistuvasti saanut huomautuksia kansainvälisten sopimusten riittämättömästä toimeenpanosta. On tärkeää jo uskottavuutemme vuoksi ratifioida ripeästi Kansainvälisen työjärjestö ILO:n väkivallan ja häirinnän poistamista työelämästä koskeva yleissopimus 190, kuten jo useat muut EU-maat ovat tehneet.
- Kansainvälisissä sopimuksissa koskien tasa-arvon edistämistä, syrjinnän kieltoa ja väkivallan ehkäisemistä on tärkeää huomioida työelämäkysymykset.

Katse eteenpäin

- Tarvitaan jatkossakin kolmikantainen samapalkkaisuusohjelma, mutta uudistettuna siten, että liittotaso on kiinteästi mukana!
- Yleissitovien valtakunnallisten työehtosopimusten merkitys. Paikallisen sopimisen tuomat riskit epätasa-arvoiseen palkkauksen kehittymiseen.

- Tasa-arvolain kokonaisuudistusta tarvitaan.

- Selonteon tavoitteiden toteutumisen **seuranta** oleellista. Indikaattoreiden kera.